

1

מקום להידוק
דפי השאלון

75241

משרד החינוך

אגף בכיר בחינוך

מחברת בחינה

המנהל הפדגוגי

לנבחנים ולנבחנות שלום,

יש לקרוא את ההוראות בעמוד זה ולמלא אותן בדיוקנות. אי-מילוי ההוראות עלול לגרום לתקלות ואף להביא לפסילת הבחינה. הבחינה נועדה לבדוק הישגים אישיים, ולכן יש לעבוד עבודה עצמית בלבד. בזמן הבחינה אין להיעזר בזולת ואין לתת או לקבל חומר בכתב או בעל פה.

אין להכניס לחדר הבחינה חומר עזר – ספרים, מחברות, רשימות – חוץ מ"חומר עזר מותר בשימוש" המפורט בגוף השאלון או בהוראות מוקדמות של המשרד. כמו כן אין להכניס לחדר הבחינה טלפונים או מכשירים אלקטרוניים אחרים. שימוש בחומר עזר שאינו מותר יוביל לפסילת הבחינה.

לאחר סיום כתיבת הבחינה יש למסור את המחברת למשגיח ולעזוב בשקט את חדר הבחינה.

מותאם

יש להקפיד על טוהר הבחינות!

הוראות לבחינה

- יש לוודא כי במדבקות הנבחן שקיבלתם מודפסים פרטיכם האישיים. אין להוסיף או לשנות שום פרט במדבקות, כדי למנוע עיכוב בזיהוי המחברת וברישום הציונים.
- אם לא קיבלתם מדבקה, יש למלא בכתב יד את הפרטים במקום המיועד למדבקות הנבחן.
- אסור לכתוב בשולי מחברת הבחינה (החלק המקווקו) משום שחלק זה לא ייסרק.
- לטייטה ישמשו אך ורק דפי מחברת הבחינה שיועדו לכך.
- אין לתלוש או להוסיף דפים. מחברת שתוגש לא שלמה תעורר חשד לאי-קיום טוהר הבחינות.
- אין לכתוב שם בתוך המחברת משום שהבחינה נבדקת בעילום שם.

בהצלחה!

מדבקת שאלון ملصقة نموذج امتحان שאלון: 075241 עברית לעצמאים מותאם	מדבקת נבחן והתאמות ملصقة ممتحن وملاءمات <table><tr><td>שנה السنة</td><td>חודש الشهر</td></tr><tr><td>מועד מועד</td><td></td></tr><tr><td>סמל ביה"ס</td><td>מס' תעודת הזהות</td></tr><tr><td>رقم المدرسة</td><td>رقم الهوية</td></tr></table> יש להדביק כאן ↑ מדבקת נבחן (ללא שם) يجب هنا ↑ إلصاق ملصقة ممتحن (بدون اسم)	שנה السنة	חודש الشهر	מועד מועד		סמל ביה"ס	מס' תעודת הזהות	رقم المدرسة	رقم الهوية	מדבקות לנבחנים ملصقات للممتحنين
שנה السنة	חודש الشهر									
מועד מועד										
סמל ביה"ס	מס' תעודת הזהות									
رقم المدرسة	رقم الهوية									

יש לסמן במשבצת ☐ אם ניתנה מחברת נוספת
يجب الإشارة في المربع إذا أُعطي دفتر إضافي
* التعليمات باللغة العربية على ظهر الصفحة

الإدارة التربوية
وزارة التربية والتعليم
القسم الكبير لامتحانات

دفتر امتحان

تحية للممتحنين وللممتحنات،

يجب قراءة التعليمات في هذه الصفحة والعمل وفقاً لها بدقة. عدم تنفيذ التعليمات قد يؤدي إلى عواقب مختلفة وحتى إلى إلغاء الامتحان. أعد الامتحان لفحص التحصيلات الشخصية، لذلك يجب العمل بشكل ذاتي فقط. أثناء الامتحان، لا يُسمح طلب المساعدة من الغير، ولا يُسمح إعطاء أو الحصول على مواد مكتوبة أو شفوية.

لا يُسمح إدخال مواد مساعدة - كتب، دفاتر، قوائم - إلى غرفة الامتحان، ما عدا "مواد مساعدة يُسمح استعمالها" المفصلة في نموذج الامتحان أو في تعليمات مسبقة من وزارة التربية والتعليم. كما لا يُسمح إدخال هواتف خلوية أو أجهزة إلكترونية أخرى إلى غرفة الامتحان. استعمال مواد مساعدة لا يُسمح استعمالها سوف يؤدي إلى إلغاء الامتحان. بعد الانتهاء من كتابة الامتحان، يجب تسليم الدفتر للمراقب ومغادرة غرفة الامتحان بهدوء.

ملاحم

يجب التقيد بنزاهة الامتحانات!

تعليمات للامتحان

1. يجب التأكد بأن تفاصيلكم الشخصية مطبوعة على ملصقات الممتحن التي حصلتم عليها. لا يُسمح إضافة أو تغيير أية تفاصيل في الملصقات، وذلك لمنع عواقب في تشخيص الدفتر وفي تسجيل العلامات.
2. في حال عدم حصولكم على ملصقة، يجب ملء التفاصيل في المكان المعد لملصقة الممتحن، بخط يد.
3. لا يُسمح الكتابة في هوامش الدفتر (في المنطقة المخططة)، لأنه لن يتم مسح ضوئي لهذه المنطقة.
4. للمسودة تُستعمل أوراق دفتر الامتحان المعدة لذلك فقط.
5. يُمنع نزع أو إضافة أوراق. الدفتر الذي يُسلم ناقصاً يُثير الشك بعدم الالتزام بنزاهة الامتحانات.
6. لا يُسمح كتابة الاسم داخل الدفتر، لأن الامتحان يُفحص بدون ذكر اسم.

نتمنى لكم النجاح!

מדינת ישראל
משרד החינוך

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תשפ"ה, 2025
מספר השאלון: 75241
נספחים: נספח 1 – מאמרים
נספח 2 – דף עזר

עברית: הבנה, הבעה ולשון

שאלון מותאם לבתי ספר עצמאיים הוראות

א. משך הבחינה: שלוש שעות.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני חלקים.

חלק ראשון – הבנה והבעה	– 50 נקודות
חלק שני – לשון	– 50 נקודות
פרק א: שם המספר	
פרק ב: תחביר	{ יש לבחור באחד הפרקים
פרק ג: מערכת הצורות	
סך הכול	– 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: דף עזר (נספח 2).

ד. הוראה מיוחדת: יש לענות על השאלות בגוף שאלון זה לפי ההוראות.

שימו לב: בסוף הבחינה מצורפים דפי טיוטה. אין להוסיף דפים אחרים למחברת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשפ"ה, מס' 75241 + נספחים

חלק ראשון – הבנה והבעה (50 נקודות)

קראו את המאמרים א–ג שבנספח 1 המצורף, וענו על כל השאלות 1–4 שלפניכם.
הקפידו על כתב ברור, על כתיב נכון, על כללי הדקדוק ועל פיסוק הגיוני.

1. א. הרב גרוסמן (מאמר ג) מזכיר במאמרו את ההתקדמות הטכנולוגית, ומבטא באמצעותה השקפת עולם בנוגע למעמד הזקן בחברה.
מהי השקפת העולם הזאת? (3 נקודות)

ב. גם הרב קובר (מאמר א) מזכיר במאמרו את ההתקדמות הטכנולוגית.
האם הוא מבטא באמצעותה השקפה דומה או מנוגדת לזו שבמאמר ג?
הסבירו את תשובתכם.
(4 נקודות)

2. א. לפניכם משפט ממאמר ב:
"טרגי הוא מצבו של עם שאיננו יודע להוקיר את הזקן". (פסקה ה)
מהו האירוע ההיסטורי שבאמצעותו הכותב מבסס רעיון זה? הסבירו את קביעתכם.
(2 נקודות)

ב. הרב קובר (מאמר א) והרב עלברג (מאמר ב) מציגים דעה רווחת בנוגע למאפייניהם של הצעירים.
(1) נסחו את הדעה הרווחת על פי שני הכותבים.

(שימו לב: המשך השאלה בעמוד הבא.)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשפ"ה, מס' 75241 + נספחים

- (2) הרב עלברג (מאמר ב) מסתייג ממסקנה שעשויה לעלות מן הדעה הרווחת.
- מהי המסקנה שהוא מסתייג ממנה?
 - כיצד הוא מבסס את עמדתו?

(8 נקודות)

3. הרב עלברג (מאמר ב) והרב גרוסמן (מאמר ג) משתמשים בדימויים שבאמצעותם הם ממחישים לנמען את דמות הזקן בעיני החברה.
- א. כתבו את שני הדימויים. (3 נקודות)
- הדימוי ממאמר ב: _____
- הדימוי ממאמר ג: _____
- ב. תארו את דמות הזקנים המשתקפת מן הדימויים בשני המאמרים. כתבו פסקת השוואה (שניים עד שלושה משפטים). השתמשו בקשרים לוגיים מתאימים.

(5 נקודות)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשפ"ה, מס' 75241 + נספחים

4. מטלת כתיבה (25 נקודות)

בעת האחרונה הציבה העירייה באזור מגוריהם ספסלי עץ לישיבה, ועליהם הכיתוב "מפני שיבה תקום".

בהשראת מיזם זה ייערך בכיתתכם דיון בנושא "כבוד הזקנים". לקראתו התבקשתם לכתוב סקירה בנושא זה.

בסקירתכם כתבו על המעלות של הזקנה ועל היחס הנדרש מן החברה כלפי הזקנים.

התבססו על **מאמר ב** (הרב עלברג) ו**מאמר ג** (הרב גרוסמן).

כתבו בהיקף של 100–200 מילים.

הקפידו על דרכי מסירה מקובלות ועל אזכור מקורות המידע בגוף הסקירה ובסופה (ביבליוגרפיה).

השתמשו בעמוד זה ובעמוד 7 לכתיבת טיוטה, ואת הסקירה כתבו בעמודים 8–9.

טיוטה

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשפ"ה, מס' 75241 + נספחים

טיוטה

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשפ"ה, מס' 75241 + נספחים

[illegible]

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשפ"ה, מס' 75241 + נספחים

[illegible]

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשפ"ה, מס' 75241 + נספחים

חלק שני – לשון (50 נקודות)

בחלק זה שלושה פרקים. ענו על שני פרקים: על פרק א – חובה, ועל אחד מן הפרקים ב–ג.

פרק א: שם המספר – חובה (10 נקודות)

בפרק זה ענו על שאלה 5.

5. במשפטים שלפניכם הקיפו את הצורה הנכונה של שם המספר מבין האפשרויות הנתונות.

(1) לרגל חודש האזרח הוותיק פרסמה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מסמך, ובו מבחר נתונים על אזרחי ישראל הוותיקים בני **שישים וחמש** / **שישים וחמישה** ויותר.

(2) המסמך התפרסם ב**עשרים ותשע** / **עשרים ותשעה** בספטמבר 2024.

(3) בסוף שנת 2023 היו בישראל כמיליון ורבע אזרחים ותיקים, וחלקם באוכלוסייה היה כ**שלושה עשר** / **שלוש עשרה** אחוזים. מקום המדינה גדל חלקם של האזרחים הוותיקים באוכלוסייה פי **שלושה** / **שלוש**, משום שתוחלת החיים עולה.

(4) לפי התחזית, בשנת 2045 יהיו בישראל יותר מ**שני** / **שתי** מיליון אזרחים ותיקים.

(5) מבין **שלושת** / **שלוש** הערים הגדולות בארץ ניכר כי בחיפה שיעור האזרחים הוותיקים הוא הגבוה ביותר.

(6) בישראל פועלים יותר מ**אלף שלוש מאות וחמישה עשר** / **אלף שלוש מאות וחמש עשרה** מוסדות עבור בני הגיל השלישי.

(7) חוק האזרחים הוותיקים נחקק בכנסת ה**שתיים עשרה** / **שנים עשר** בשנת 1989, ומאז הוא תוקן **שבע עשרה** / **שבעה עשר** פעמים.

(8) סעיף מספר **חמישה עשר** / **חמש עשרה** בחוק האזרחים הוותיקים עוסק במתן הטבות לאזרחים ותיקים.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשפ"ה, מס' 75241 + נספחים

לפניכם שני פרקים: פרק ב – תחביר, פרק ג – מערכת הצורות.
בחרו בפרק שלמדתם: בפרק ב – תחביר **או** בפרק ג – מערכת הצורות.
בפרק שבחרתם ענו על השאלות לפי ההוראות.

ציינו את שם הפרק שבחרתם: _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשפ"ה, מס' 75241 + נספחים

פרק ב: תחביר (40 נקודות)

בפרק זה ענו על ארבע מן השאלות 6–10 (לכל שאלה – 10 נקודות).

שימו לב: • בכל שאלה שתבחרו, ענו על כל הסעיפים.

• תוכלו להיעזר בנספח 2 – דף העזר.

6. א. לפניכם שלושה משפטים.

1. לפי ההשקפה החומרית, הנעורים מסמלים את הכוח, ואילו הזקנה מסמלת את

השאיפה לשקט ולמנוחה.

2. כדי שימי הזקנה שלנו יהיו מלאי עניין, נדאג שהם יהיו מלאי משמעות.

3. המשמעות של הביטוי "זקני העם" היא "מנהיגים בעלי חוכמה" ללא קשר לגיל

הכרונולוגי.

(1) כתבו ליד כל משפט את הסוג התחבירי שלו.

• אם המשפט הוא משפט מורכב תחמו את הפסוקיות שבו, וציינו את

התפקיד התחבירי שלהן.

• אם המשפט הוא משפט איחוי ציינו מעל מילת הקישור את הקשר הלוגי

שהיא מבטאת.

(2) במשפטים 1, 2 כתבו מעל המילים המסומנות בקו את התפקיד התחבירי שלהן.

ב. לפניכם משפט מורכב בעל פסוקית תיאור.

מלכות ישראל התפלגה משום שרחבעם בחר בעצת הצעירים ולא בעצת הזקנים.

המירו את המשפט הנתון במשפט פשוט. שמרו על משמעות המשפט.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשפ"ה, מס' 75241 + נספחים

7. א. לפניכם שלושה משפטים מורכבים.

1. אף על פי שהיכולת הפיזית של אדם זקן פחותה, אנו מצווים לכבדו.

2. חוברת מידע תישלח בדואר לאזרח ותיק כשהוא יגיע לגיל פרישה.

3. אנו מכבדים את הזקנים בחברה שלנו מפני שבמשך חייהם הם מעניקים לנו

ערכים שנחלו מן הדורות הקודמים.

תחמו את כל פסוקיות התיאור במשפטים 1–3, וכתבו מעל כל פסוקית שתחמתם את סוג התיאור.

ב. לפניכם שני משפטים, ובכל אחד מהם יש תמורה.

1. מקורות רבים כותבים על הענקת יחס ראוי לזקן, בפרט בנוגע לתלמיד חכם.

2. ככל שהאדם מזדקן, הכוח הרוחני שבו, כלומר הנשמה, הולך ומתחזק.

(1) סמנו קו מתחת לתמורה בכל אחד מן המשפטים.

(2) ציינו את התפקיד התחבירי של החלק שהתמורה ממירה בכל אחד מן המשפטים.

במשפט 1: _____

במשפט 2: _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשפ"ה, מס' 75241 + נספחים

8. א. לפניכם קטע מתוך סיפור. הוסיפו לו סימני פיסוק לפי ההנחיות שאחריו.

באחת מנסיעותיו של ראש ישיבת קליבלנד הרב יעקב קמינצקי זצ"ל נלווה אליו נכדו. גוי שפגש אותם שאל מדוע נכדך מתייחס אליך בהערצה וביראת כבוד ואילו אצלנו מזלזלים במבוגרים?

- פסקו דיבור ישיר.
- פסקו משפט איחוי.
- פסקו תמורה.

- ב. לפניכם משפט ובו מודגשות מילים בצורת הבינוני.

בימינו **מבוגרים מתאמצים** להיראות צעירים, אולם למעשה זהו מאמץ **מיותר** כי מראה מבוגר אינו בהכרח מראה **מגונה**.

כתבו מעל כל מילה מודגשת את חלק הדיבור שלה.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשפ"ה, מס' 75241 + נספחים

9. א. לפניכם שני משפטים ובהם חלקים כוללים.

1. לפי גישת היהדות, האדם חי לא רק למען עצמו אלא אף למען הכלל.

2. מעלתה של הזקנה אינה נגזרת מן הגיל של האדם אלא מהישגיו הרוחניים.

(1) כתבו ליד כל משפט את הקשר הלוגי שבין החלקים הכוללים בו.

(2) כתבו את משפט 2 מחדש בלי להשתמש במבנה "אין... אלא". שמרו על משמעות המשפט.

ב. לפניכם משפט פשוט.

בגיל חמישים, גיל העצה, קיבלו הלוויים תפקיד של יועצים לצעירי הלוויים.

כתבו מעל המילים במשפט את התפקידים התחביריים שלהן.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשפ"ה, מס' 75241 + נספחים

10. א. לפניכם משפט מורכב.

השאלה מדוע האדם מנסה להיראות צעיר הוצגה בכינוס שעסק ביחס של החברה לזקנים.

פרקו את המשפט לשלושה משפטים פשוטים.

1. _____
2. _____
3. _____

ב. לפניכם משפט איחוי.

המילה "זקן" נהפכה בימינו לכינוי גנאי, ויש צורך במושג חלופי כמו "אזרח ותיק".

(1) סמנו קו מתחת לכל נשוא במשפט.

(2) כתבו את הקשר הלוגי בין שני האיברים במשפט, והמירו את וי"ו החיבור במילת קישור אחרת שתבטא קשר זה.

הקשר הלוגי: _____ מילת קישור אחרת: _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשפ"ה, מס' 75241 + נספחים

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה ענו על ארבע מן השאלות 11–15 (לכל שאלה – 10 נקודות).
שימו לב: • בכל שאלה שתבחרו, ענו על כל הסעיפים.
• תוכלו להיעזר בנספח 2 – דף העזר.

11. לפניכם טבלה ובה שבעה משפטים. בכל משפט מודגש פועל.
השלימו את הטבלה: ציינו את השורש ואת הבניין של כל אחד מן הפעלים המודגשים.

הפועל	השורש	הבניין
בזכות חידושים בתחום הטכנולוגיה חיינו מִשְׁתַּנִּים בקצב מהיר.		
אפשר לְהַפְּיֵק תועלת מן החידושים הטכנולוגיים.		
אדם מבוגר אינו צריך לְחוּשׁ נחיתות בשל חוסר הבנתו בחידושים הטכנולוגיים.		
יכולת ההשפעה של הזקן על הדור הצעיר לא הִצְטַמְצָמָה.		
זקני המשפחה מְנַחִים את הצעירים בדרכי החיים.		
בגיל שישים נֹסְפֶת לאדם מעלת הזקנה.		
בחברות שונות אדם צָפוּי בזקנתו למצוא את עצמו בשולי החברה.		

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשפ"ה, מס' 75241 + נספחים

12. א. לפניכם משפטים ובהם מודגשים שמות פעולה.

- לכל מצב חדש בחיים נדרשת תקופת **הסתגלות**.
- **שיחה** עם אדם מבוגר יכולה להביא לפעמים להצלת חיים.
- עובדים סוציאליים מדווחים על **המנעות** (הימנעות) של קשישים **מפניה** (פנייה) לאחרים בבקשת עזרה.

כתבו את השורש ואת הבניין של שמות הפעולה המודגשים.

הסתגלות	השורש: _____	הבניין: _____
שיחה	השורש: _____	הבניין: _____
המנעות (הימנעות)	השורש: _____	הבניין: _____
פניה (פנייה)	השורש: _____	הבניין: _____

ב. (1) לפניכם שלושה צירופים, ובהם שמות תואר מודגשים שנוצרו בדרך של בסיס וצורן סופי.

לבוש **עדפני**, דיון **עקרוני**, ערך **מלוני** (מילוני)

כתבו מהי דרך התצורה של הבסיס של כל אחד משמות התואר המודגשים.

עדפני	_____
עקרוני	_____
מלוני (מילוני)	_____

(2) לפניכם צירוף נוסף, ובו שם תואר מודגש.

פיתוח **טכנולוגי**.

במה שונה הבסיס של המילה "טכנולוגי" מן הבסיסים של המילים המודגשות

בתת-סעיף (1)?

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשפ"ה, מס' 75241 + נספחים

13. לפניכם רשימת שמות.

תשובון, השתיכות (השתייכות), תמהון (תימהון), תפאורן,
נצחיות, התניה

א. מיינו בטבלה שלפניכם את השמות לפי דרכי התצורה.

שורש ומשקל	בסיס וצורן סופי

ב. ציינו ליד כל שם שכתבתם בטור של בסיס וצורן סופי את משמעות הצורן הסופי שלו.

ג. לפניכם שני משפטים ובכל אחד מהם מודגשת המילה "מחשבתי".

- קריאת המאמרים עוררה את מחשבתי.
- הדיון על המאמר דרש מן המשתתפים מאמץ מחשבתי.

כתבו ליד כל משפט את משמעות הצורן הסופי במילה "מחשבתי".

ד. לפניכם משפט ובו שתי מילים מודגשות מחידושי האקדמיה ללשון העברית.

ברשות המקומית מינו יועץ לענייני אזרחים ותיקים שתפקידו למנוע **גילנות**, כלומר
אפליית אזרחים על רקע גילם, וכן לדאוג ל**שלומות** של המבוגרים, כלומר לרווחה
הגופנית, הנפשית והחברתית שלהם.

כתבו מהי התצורה המשותפת לשתי המילים המודגשות.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשפ"ה, מס' 75241 + נספחים

14. א. לפניכם קטע, ובו מודגשות מילים בצורת הבינוני.

בימינו **רווחת** התפיסה ש"העולם שייך לצעירים". לכן מאמץ של **מבוגרים** להיראות צעירים הוא תופעה **נפוצה**. אולם למעשה זהו מאמץ **מיותר** כי מראה מבוגר אינו בהכרח מראה **מגונה**.

כתבו מעל כל מילה מודגשת את חלק הדיבור שלה.

ב. לפניכם משפט.

מראה מבוגר אינו בהכרח מראה מגונה.

(1) כתבו את חלק הדיבור ואת השורש של המילה **מראה** במשפט זה.

חלק הדיבור: _____ השורש: _____

(2) בהקשר אחר המילה **מראה** יכולה לשמש חלק דיבור אחר.

מהו חלק הדיבור? _____

ג. לפניכם רשימת מילים. הקיפו שלוש מילים מאותו השורש של המילה **מראה**.

ראיה, תורה, התראה, ראוי, נראים

ד. לפניכם שני צירופים ובהם מודגשות מילים.

דרישה תקיפה _____

צורה **גמישה** _____

ציינו ליד כל צירוף את המשקל של המילה המודגשת בו.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשפ"ה, מס' 75241 + נספחים

15. א. לפניכם קטע שחסרים בו פעלים. כתבו בכל מקום ריק את הפועל המתאים על פי השורש שבסוגריים. אין צורך לנקד.
דוגמה: המוכר התעלם (ע-ל-ם) מן התלונה של הלקוח.

במרבית החברות המודרניות מתייחסים לזקן בשני אופנים: מצד אחד רואים בו אדם מכובד, שראוי _____ (י-ק-ר) אותו, ומצד אחר לעיתים רואים בו בעיה ונטל חברתי, בייחוד כאשר מצבו הבריאותי _____ (ד-ר-ר-ד).
אדם זקן בדרך כלל אינו עובד ואינו _____ (ש-כ-ר), והוא עלול להיות _____ (ת-ל-י/ה) בבני משפחתו ובחברה.
בקהילות היהודיות לאורך הדורות _____ (ש-ד-ל) לדאוג לזקנים בעיקר במסגרת המשפחה. מוסדות עבור זקנים _____ (ק-ו-ם) בחברה היהודית בתקופה מאוחרת יחסית להקמתם בחברה הלא יהודית. בית הזקנים היהודי הראשון _____ (י-ס-ד) בעיר קרקוב בתחילת המאה ה־18, ורק במאה ה־19 בתי זקנים _____ (פ-ו-ץ) בכל קהילות ישראל.
עובדה זו _____ (ע-ו-ד) על היחס המיוחד כלפי זקנים בחברה היהודית.

(שימו לב: סעיף ב של השאלה בעמוד הבא.)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשפ"ה, מס' 75241 + נספחים

- ב. לפניכם קטע שחסרים בו **שמות עצם**. כתבו בכל מקום ריק את שם העצם המתאים על פי השורש שבסוגריים. אין צורך לנקד.
- דוגמה: בעקבות הטיפול חל שני (ש-נ-י/ה) במצבו של החולה.
- נתונים עדכניים מראים כי בעולם כולו יש מגמה של _____ (ז-ק-ן) האוכלוסייה. בישראל _____ (י-פ-ע) עולמית זו עדיין מצומצמת, כי ה _____ (י-ל-ד) אצלנו גבוהה. עם זאת גם בישראל חל _____ (ג-ד-ל) ניכר במספר הזקנים לעומת מה שהיה בעבר. מצב זה מחייב את המדינה להעניק לזקנים שירותים בהתאם ל _____ (צ-ר-ך) הייחודיים של אוכלוסייה זו.
- כדי לעשות זאת יש להבחין תחילה בין שתי קבוצות גיל של מבוגרים – האחת בני 60 עד 80 והאחרת בני 80 ומעלה. כל קבוצת גיל מתאפיינת בתכונות וב _____ (י-כ-ל) שונות, ולכן סוג העזרה שזקוקים לה בכל קבוצה הוא שונה.
- בישראל אין גוף אחד שממונה על תחום הזקנה. כל משרד ממשלתי קובע _____ (נ-ח-י/ה) לפי תחום אחריותו. כמו כן יש ארגוני _____ (נ-ד-ב) שונים המסייעים לזקנים.
- מן הראוי לגבש מדיניות אחידה ולהציע _____ (פ-ת-ר) מקיפים לכל הבעיות שזקנים מתמודדים איתן.

/בהמשך דפי טיוטה/

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

טיוטה

"איתך בכל מקום, גם בבגרות.
בהצלחה, מועצת התלמידים והנוער הארצית"

"معك في كل مكان، وفي البجروت أيضًا.
بالنجاح، مجلس الطلاب والشبيبة القطري"

נספחים: נספח 1 – מאמרים ונספח 2 – דף עזר
לשאלון מותאם, עברית: הבנה, הבעה ולשון
לבתי ספר עצמאיים
75241, קיץ תשפ"ה

מותאם

נספח 1 – מאמרים

לפניכם שלושה מאמרים. קראו אותם, וענו על השאלות בשאלון המחברת המצורף.

מאמר א

זה קנה חוכמה

מאת הרב שמואל קובר

פסקה א "בן ארבעים לביתה, בן חמישים לעצה, בן שישים לזקנה" (אבות ה, כא). הזקן ניחן במעלות רבות. יש לו ממעלותיהם של בני הארבעים והחמישים, ובגיל שישים נוספת לו מעלת הזקנה, שנדרשה בנוטריקון זקן – זה קנה חוכמה.

פסקה ב אולם בדורנו התפיסה הרווחת היא ש"העולם שייך לצעירים". לפי תפיסה זו, יש חשיבות רבה לכוח, לשכלול וליוזמה הגשמית. בדור כזה הזקן נחשב פחות, ההערכה אליו ואל מעלותיו פוחתת, ולעיתים אפשר לראות אנשים מבוגרים שמתאמצים להיראות צעירים: הם לובשים בגדים ועוטים אביזרים שמשווים להם מראה צעיר.

פסקה ג מדוע כך הם פני הדברים? מדוע יש אנשים שרוצים להיראות צעירים, ומדוע אנשים כאלה מנסים להתחמק מן המראה הזקן? הרי גם אם אפשר להסתיר את סימני הזקנה, את הזקנה עצמה אי אפשר להעלים. אם כן, מדוע יש המבקשים להתכחש לה?

פסקה ד מי שנוהג כך, ייתכן שאינו מוקיר ומעריך את המעלות של הזקנה. אין לו גאווה ותחושת ייחודיות בשל התכונות האיכותיות והמיוחדות שבו. בעומק ליבו הוא מעריך יותר את הצעירים המאופיינים בכוח פיזי, בזריזות ובמהירות שבה הם פועלים.

פסקה ה למעשה, הזקן שעליו נאמר "זה קנה חוכמה" יכול להשתבח ולהתבלט במעלות הזקנה, שערך גדול ונכבד מן הערך של השכלולים הטכנולוגיים המתקדמים בעולם. ידע טכנולוגי, גם אם הוא מתוחכם ביותר, לא ישווה לחוכמה, בינה ודעת שבה ניחנים הזקנים. כוח רוחני פנימי משפיע על הסביבה ועל חיי האנשים יותר מכוח ועוז חיצוניים.

* מעובד על פי הרב קובר, ש' (תשפ"ב). במחשבה אחרת, עמ' מט-נא.

פסקה ו זקן חכם שמכיר בערכו אינו צריך להתאמץ כדי להיות מעודכן בכל הטכנולוגיות וההמצאות החדשות, הוא אינו מחויב להתחרות בצעירים בידע של העולם המודרני על חידושי ושינויי, ואין הוא חש נחיתות בשל חוסר ידיעותיו בתפעול מכשירים ובשל חוסר הבנתו בתחום החידושים הטכנולוגיים בכוח תבונתו וניסיונו העשיר בחיים הוא יכול ליצור ולהועיל הרבה יותר מכל אלה.

פסקה ז נאמר במדרש: "אמר רבי יהודה בר סימון: אברהם תבע זקנה. אמר לפניו: 'ריבון העולמים, אדם ובנו נכנסין למקום, ואין אדם יודע למי [מהם הוא] מכבד. מתוך שאתה מעטרו בזקנה, אדם יודע למי מכבד'. אמר לו הקדוש ברוך הוא: 'חיך, דבר טוב תבעת, וממך הוא מתחיל' " (בראשית רבה סה, ט). מדברי חז"ל משתמע שעד ימי אברהם אבינו לא ניכר הבדל חיצוני בין אדם זקן לאדם צעיר, ואברהם אבינו הוא שביקש מהקב"ה סימן להבחנה כזאת, כי הוא הבין שהזקן צריך להתגאות בזקנותו, ושהיא צריכה להיראות לעין כול. מעלה יש בה בזקנה ואין סיבה להסתירה.

פסקה ח בזכות סגולותיו הזקן יכול להיות דגם לחיקוי לדור הצעיר ומופת באישיותו. הוא מעביר לדור הצעיר את המסורת ואת הווי החיים של בני דורו שהוא חווה בצעירותו, על מעלותיהם הרבות והישגיהם. הזקן יכול להעניק מתכונותיו ותובנותיו לילדיו, לצאצאיו ולבני הדור החדש. הוא מדגיש בפני כול את סדרי העדיפויות האמיתיים בחיים – תוכן רוחני ואיכות פנימית ואנושית יפים וחשובים יותר משכלולים גדולים והמצאות טכנולוגיות המתחדשים עלינו בכל יום.

מאמר ב**מעמדם של זקני רבנים**

מאת הרב שמחה עלברג

פסקה א "והדרת פני זקן" – כך תובע מאיתנו צו התורה. היהדות מוקירה את הזקנה ותובעת הערכה ויראת כבוד כלפי הבאים בימים. ביהדות לדורותיה הזקן לא היה ברייה מיותרת המעיפת בזקנתה ומעיקה בדרישותיה. נהפוך הוא, הזקן נחשב תכשיט, יהלום המפאר את המשפחה כולה. דבריו נשמעו וזכו להוקרה, וכולם הביטו בו בעיניים צמאות וכמהות וחיכו למוצא פיו. לא הפטירו אחרי הזקנים: "מה הם מבינים? מה הזקנים מן העולם הישן יודעים?". להפך, זקני המשפחה שימשו דוגמה ומופת לכל הצאצאים.

פסקה ב לא כל יהודי בא בימים ראוי להיקרא זקן. אפשר להיות זקן בן יותר ממאה שנה ולא להיות זכאי לשאת את כתר הזקנה. את מדרגת הזקנה אי אפשר להשיג רק בצבירה של שנים רבות, אלא דרושים לכך כישורים רבים נוספים, כדברי חז"ל: "אין זקן אלא זה שקנה חוכמה" (קידושין לב, ע"ב). וכמובן, חוכמה משמעה חוכמת התורה. זקן תלמיד חכם – ככל שהוא מזקין כך הוא מתעשר בידיעת התורה.

פסקה ג עוד בתקופה שעם ישראל היה בגלות מצרים, במי בחר ה' יתברך להנהיג את עם ישראל? במשה ובאהרן, זקנים בני יותר משמונים. "ומשה בן שמונים שנה ואהרן בן שלש ושמנים שנה בַּדְבָרָם אל פרעה" (שמות ז, ז). ולמה דווקא זקנים? האם לא טוב יותר שיהיו אלה אנשים צעירים, חדורי מרץ ויוזמה, מלאים וגדושים תוכניות כיצד להציל את בני ישראל מגלותם הפיזית והרוחנית? לשליחות הזאת העדיף ה' יתברך לבחור דווקא בזקנים, משה ואהרן. למה? כותב ה"משך חכמה" שגאולת ישראל מוכרחה לבוא על ידי זקנים המשוחררים כבר מדחפים לווהטים, וזוכים לאמון רב יותר מן העם המאמין שהם יוליכו אותו למטרה הסופית. ברגע כה גורלי, כאשר עם ישראל החל להיות עם, הפקיד ה' את גורל העם בידי זקנים, ובכך הונח היסוד כי נצחיות כלל ישראל טמונה בכוחותיהם של הזקנים.

* מעובד על פי הרב עלברג, ש' (תשנ"ג). **אמרי שמחה**, חלק ב, עמ' פח-צא.

פסקה ד כשרחבעם בן שלמה קיבל לידיו את הממלכה מידי אביו, הוא איבד חלקים נכבדים ממנה. ומה הייתה הסיבה העיקרית לפילוג הממלכה ולתוצאות הקשות שנגרמו בעקבות זאת? הפגיעה בזקנים: "ויעזב את עצת הזקנים אשר יעצוהו ויִנְעֹץ את הילדים" (מלכים א, יב, ח). רחבעם הקשיב לעצת הצעירים שיעצו לו לדבר אל העם בנוקשות ולא לעצת הזקנים אשר יעצו לו לנהוג בצורה גמישה יותר. אילו הוא היה מקשיב לעצת הזקנים, לא היה פורץ אותו מרי שבשיאו ההכרזה: "מה לנו חלק בדוד ולא נחלה בבן ישי" (שם, טז). כל זה משום שזלזלו בזקנים ולא הפנימו שרק הם מסוגלים לשמור על העם מפני אסון.

פסקה ה טָרְגִי הוא מצבו של עם שאיננו יודע להוקיר את הזקן: אנשים מזלזלים בכבודו, מדברים אליו בנימה של יוהרה, חוצפה וגאווה. ישעיהו הנביא השמיע את הקללה "יִרְהֲבוּ הַנֶּעֱר בַּזֶּקֶן" (ישעיה ג, ה), כלומר הנביא קובע שכאשר כבודו של הזקן נרמס, עם ישראל כולו סובל. לדעת בעלי המוסר, הזלזול בכבוד הזקן מבטא מדרגה נמוכה של עם ישראל.

פסקה ו הזקן ביהדות הוא דמות מורמת מעם – רגליו אומנם פוסעות על הקרקע הגשמית, אבל נשמתו ומחשבותיו גבוהות, קרובות לשמיים, ובזה טמונה גדולתו של הזקן, ובייחוד זקן שקנה חוכמה, זקן המשתייך לקטגוריה של זקני תלמידי חכמים. זקן כזה הוא פאר לא רק למשפחה, לא רק לחוג המצומצם שבו הוא פועל, אלא הוא אוצר לכלל ישראל.

מאמר ג

אברהם תבע זקנה

מאת הרב יעקב אריה גרוסמן

פסקה א בעידן המודרני השתפר מאוד מצבו הגשמי של האדם בזכות פיתוחים טכנולוגיים המקילים על האדם בחיי היום-יום. עם זאת נראה כי ככל שהטכנולוגיה מתקדמת, והתרבות המודרנית מתפשטת ניכר בחברה זלזול גובר בזקנים ובמסורות הישנות שהם רוצים להעביר לדור הצעיר. מייד כאשר מתגלים באדם סימני הזקנה, הוא מוערך פחות. לא רק שהסיכוי שלו להתקבל למקומות עבודה נמוך אלא אפילו מזלזלים בדבריו ובדעותיו. אנשים מפטירים כלפיו: "מה הוא יודע 'התרח הזקן'?", "המושגים שלו – כבר אבד עליהם כלח".

פסקה ב בימינו מתפתחת גישה המתמקדת בצדדים הגשמיים של האדם. לפי גישה זו, האדם נחשב ישות חומרית, וערכו נמדד לפי היכולת שלו להביא תועלת: אם הוא אינו מועיל עוד לחברה, הריהו כחרס הנשבר. כשם שמכונה שהתקלקלה או כל כלי אחר שאינו ראוי עוד לשימוש – דינם להיזרק לאשפה, כך גם האדם הזקן, שכבר תש כוחו, צפוי להידחק אל שולי החברה. לפי תפיסה זו, הזקן אינו ראוי לכבוד, ובוודאי אין מה ללמוד ממנו, אפילו באומרו דברים נבונים ומתקבלים על הדעת.

פסקה ג לעומת זאת ביהדות מאמינים בגדלות האדם. האדם הוא בחיר היצורים, בעל איכות רוחנית עליונה, חלק אלו-ק ממעל. אותו כוח רוחני שאנו קוראים לו נשמה, הוא הממלא את כל ישותו. כוח זה הוא בלתי נתפס בהיגיון הפשוט, והוא נצחי כמו הכוח האלוקי. ברור שלאור אמונה זו אין לייחס לאדם מושגים גשמיים כמו הזדקנות ש"מוציאה מכלל שימוש". להפך, ככל שהכוח הגופני נחלש ומותש בימי הזקנה כך הולך ומתחזק ומתעדין הכוח הרוחני. כך אומרים חז"ל: "זקני תורה... כל זמן שמזקינין, דעתן מתיישבת עליהן" (קנינים ג, ו). השקפה זו, שנשמת האדם היא העיקר, מחייבת את האדם לקיים את מצוות "ואהבת לרעך כמוך" כלפי כל אדם, שכן מבחינת הנשמה כל הבריאה היא שלמות אחת המאחדת את כל בני האדם, צעירים וזקנים כאחד.

* מעובד על פי הרב גרוסמן, י"א (תשנ"ג). דרכי ישראל, עמ' מח-נד; סג-סד.

פסקה ד היהדות דוגלת בקשר המיוחד שבין הדורות, בין האב לבנו. "שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך" (דברים לב, ז). המידות והערכים הנעלים עוברים כחוט השני מדור לדור, מדור הזקנים לדור הבנים. הבן מכבד את אביו בזקנתו וקונה ממנו חוכמה ודעת.

פסקה ה כבר אמרו חז"ל במסכת קידושין (לב, ע"ב): "אין זקן אלא מי שקנה חוכמה", והטעם לכך פשוט, מפני שאי אפשר לכבד כלי או חפץ רק מחמת התיישנותו, כיוון שמלבד זאת הוא לא נשתנה מִפְּמֹות שהיה; אבל אדם נעלה, ככל שהוא מזקין הוא הולך ומוסיף חוכמה ורוכש לו חוכמת חיים, ומתוך כך אנשים יכולים ליהנות מדבריו ומעצותיו.

פסקה ו מובא במדרש: "אברהם תבע זקנה. אמר לפניו: 'ריבון העולמים, אדם ובנו נכנסין למקום, ואין אדם יודע למי מכבד...' אמר לו הקב"ה: '...ממך הוא מתחיל' " (בראשית רבה סה, ט). אברהם אבינו היה הראשון שהכיר בעליונות של חיי הרוח של האדם המקשרים אותו אל קונו, ועליו אומר המדרש שהוא ש"תבע זקנה", כלומר דרש מן העולם להכיר במעלותיה של הזקנה. ואכן הקב"ה הבטיח לו שממנו תתחיל הזקנה, כלומר ממנו תתחיל תקופה חדשה בדברי הימים; מעתה האנושות תראה בזקנה שלב מכובד ומהודר.

נספח 2 – דף עזר

טבלת התנועות

התנועות הקטנות	התנועות הגדולות	התנועות החטופות	
a	פתח	קמץ	חטף פתח
e	סגול	צירי חסר	חטף סגול
i	חיריק חסר	צירי מלא	
o	קמץ קטן	חולם חסר	חטף קמץ
u	קובוץ	חולם מלא	חטף קמץ

טבלת הגופים

גוף ראשון	גוף שני	גוף שלישי	
יחיד	מדבר	נוכח	נסתר
יחידה	מדברת	נוכחת	נסתרת
רבים	מדברים	נוכחים	נסתרים
רבות	מדברות	נוכחות	נסתרות

חלקי הדיבור: שם עצם, שם תואר, פועל (שם פועל), תואר הפועל, מילת יחס, מילת קישור

תחביר

דרכי ההבעה במשפט: משפט חיווי, משפט ציווי, משפט שאלה

סוגי המשפטים: משפט פשוט, משפט מורכב, משפט איחוי (מאוחד/מחובר)

סוגי הנשואים: נשוא פועלי (לרבות נשוא מורחב), נשוא שמני, נשוא קיומי (דמוי פועל: יש, אין)

התפקידים התחביריים במשפט: נושא, נשוא, אוגד, מושא, תיאור, לוואי, תמורה

סוגי התיאורים ופסוקיות התיאור: מקום, זמן, סיבה, תכלית, אופן, מצב, תנאי, ויתור

החלקים הבלתי תלויים במשפט: הסגר, פנייה, קריאה

משפטים בעלי מבנה מיוחד: נושא סתמי, חלק ייחוד, חלק כולל

קשרים לוגיים: ריבוי והוספה, צמצום, השוואה, ברירה, הדגמה, זמן, סיבה ותוצאה, תכלית, ניגוד

ויתור, תנאי

תורת הצורות

בנייני הפועל: קל-פָּעַל (פעל), נִפְעַל (נפעל), הִפְעִיל (הפעיל), הִפְעֵל (הופעל), פָּעַל (פיעל), פְּעַל (פועל), הִתְפַּעֵל (התפעל)

גזרות הפועל והשם:

גזרת השלמים, גזרת המרובעים

גזרות החסרים (העלולים): חסרי פ"נ (חפ"ן), חסרי פי"צ (חפי"ץ), חסרי פ"י (חפ"י)

גזרות הנחים: נחי פ"א (נפ"א), נחי פ"י/ו (נפ"י/ו), נחי ל"י/ה (נל"י/ה), נחי ל"א (נל"א), נחי ע"ו/י (נע"ו/י)

גזרת הכפולים (ע"ע)

דרכי תצורת המילים:

גזירה מסורגת: שורש ומשקל

גזירה קווית: בסיס וצורן, הֶלַחַם בסיסים, ראשי תיבות (נוטריקון)

סוגי צורנים: צורן גזירה, צורן נטייה